

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини Одеської
обласної державної адміністрації
Одеська обласна бібліотека для юнацтва
ім. В. В. Маяковського

Соціально-партнерські відносини у бібліотечній сфері: сучасні форми

Методична консультація

Одеса – 2021

Департамент культури,
національностей, релігій та охорони
об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної
адміністрації

Одеська обласна бібліотека для
юнацтва ім. В. В. Маяковського

Науково-методичний відділ

Соціально-партнерські відносини у
бібліотечній сфері: сучасні форми

Методична консультація

Підготувала: Т. М. Петелько,
завідувачка НМВ

Редактор: В. В. Фоменко

Відповідальна за випуск:
О. А. Чоловська

В умовах децентралізації є
актуальним пошук нових підходів до
співробітництва бібліотек з різними
суб'єктами суспільства. В
консультації названі цілі, види,
напрямки та форми соціального
партнерства. Наведені конкретні
прикладні партнерських відносин
(зокрема з міжнародними фондами),
пропонуються методичні матеріали,
інтернет-джерела на тему.

Сьогодні публічні бібліотеки — це не лише культурні осередки, а й соціальні центри суспільного життя громади. Вони сприймаються громадою як простір, де організуються навчальні семінари щодо пошуку роботи, реалізуються програми для емігрантів, цифрової та медіаграмотності для літніх людей, дозвілля для дітей та молоді, адаптації для хворих та уразливих груп тощо. Замкнута в собі бібліотека навряд чи здатна вижити, і саме цим викликана необхідність пошуку нових підходів до співробітництва, розвитку сучасного мислення, оперативного реагування на основні події.

Соціальне партнерство – це взаємодія бібліотек з усіма суб'єктами суспільства: користувачами, органами влади, громадськими організаціями, бізнес-структурами, видавництвами, закладами культури, вітчизняними та закордонними благодійними фондами. Бібліотекам не завжди вистачає власних сил у вирішенні таких важливих соціальних проблем, як, наприклад, удосконалення бібліотечно-інформаційного

обслуговування користувачів на основі комп'ютеризації, покращення комплектування та збереження фондів. Для цього і необхідні спільні зусилля, тобто соціальне партнерство.

Основними принципами соціального партнерства є:

- принцип активності (не очікувати звернення);
- принцип взаємної зацікавленості (партнерський розвиток);
- рівноправність у партнерстві (узгодження інтересів сторін);
- принцип взаємної відповідальності;
- принцип системності і плановості.

Сьогодні традиція взаємодії бібліотек з різними установами та організаціями для проведення спільних заходів отримує новий поштовх для розвитку. Соціальне партнерство в нашій державі здебільшого продовжує реалізовуватись у соціокультурному вимірі.

В залежності від цілей та напрямків соціальне партнерство класифікують за такими видами:

- взаємодія з органами влади;
- партнерство з освітніми закладами (управліннями, відділами освіти, вищими навчальними, загальноосвітніми та дошкільними закладами тощо);
- партнерство із закладами культури (музеями, будинками культури, творчості, театрами, кінотеатрами, музичними та школами естетичного виховання, мистецькими навчальними закладами тощо);

- партнерство з інформаційними організаціями (книжкові видавництва, книготорговельні організації, дизайнерські рекламні фірми, дистриб'ютори книжкової продукції, ЗМІ);
- партнерство з громадськими організаціями (політичні партії, творчі спілки, об'єднання, молодіжні й екологічні організації);
- економічне партнерство (підприємства, бізнес-структури, приватні підприємці, торговельні організації, структури агропромислового комплексу);
- професійне партнерство (взаємодія між різними бібліотеками: публічними, шкільними, вищих навчальних закладів, спеціалізованими тощо).

Бібліотеки плідно співпрацюють з національно-культурними товариствами. На сьогодні показовою є співпраця з етнічними об'єднаннями греків, поляків, євреїв, білорусів тощо. Етнічні громади залучаються до масових заходів, допомагають у комплектуванні фондів виданнями національними мовами. Бібліотеки надають центрам культури вебліографічні тематичні списки, допомагають у пошуковій роботі по збору інформації про історію етнічних об'єднань на території свого регіону, в організації національних свят та фестивалів тощо.

В умовах децентралізації побудова партнерських відносин стала для бібліотек актуальною як ніколи. Бібліотека може консолідувати громадськість щодо розв'язання соціально значущих проблем. Бібліотека повідомляє містянам про себе, про ті можливості, які вона має, про свій фонд та спектр бібліотечно-інформаційних послуг, формує позитивний інформаційний образ, що змінює традиційне сприйняття її користувачем.

Поінформувати про послуги, які надає бібліотека можна на загальних зборах громади або ініціювати спеціальні заходи – презентації нових можливостей. Наприклад, можна розказати та наочно продемонструвати нові бібліотечні послуги з використанням інтернету: запропонувати зареєструвати скриньку електронної пошти, обліковий запис у соціальній мережі, встановити зв'язок з рідними по скайпу, ознайомити з послугами е- урядування тощо. Молодь можуть зацікавити різні тренінги, курси з програмування та робототехніки, тематичні вечірки, дорослих — консультації спеціалістів (юриста, психолога), питання пенсій, субсидій, навчальні курси з комп'ютерної грамотності, підприємництва, вивчення мов. Для маленьких — актуальною буде дитяча зона з книгами і розвиваючими іграми.

Особливу увагу бібліотеки приділяють вразливим категоріям громадян, таким як безробітні, люди з особливими потребами, безпритульні, біженці та вимушені переселенці, громадяни з низьким рівнем доходів. Публічними бібліотеками постійно надаються послуги для внутрішньо переміщених осіб: тренінги або консультації щодо ресурсів для ВПО в даній місцевості, допомога в отриманні документів, перереєструванні для отримання соціальних виплат, з пошуком житла та роботи, використанні комп'ютера та інтернету в бібліотеці тощо.

Бібліотека має бути відкритою до будь-яких ініціатив громади і відвідувачів. Для бібліотеки важливо знати, що цікаво мешканцям громади. Опитування та анкетування допомагають дізнатися їхні думки.

Пропонуємо ознайомитися з презентацією:

«Бібліотека. Громада. Соціальне партнерство»:

https://www.slideshare.net/Ternopil_OUNB/ss-55539592

Докладно викладена концепція соціального партнерства, надані поради щодо співпраці бібліотек з громадою в методичному матеріалі:

Бібліотека і громада: шляхи співпраці: метод. рек. / уклад А. О. Мороз. - Миколаїв: ОБЮ. - 2018. – 31 с.

Презентацію методичного матеріалу можна переглянути за посиланням: <https://www.slideshare.net/unbib/ss-93766334>.

Прогресивною формою взаємодії є існуюча в Україні практика громадянського партнерства: співпраця бібліотечних установ з державними та громадськими структурами (органами державної влади та місцевого самоврядування, політичними партіями та об'єднаннями, молодіжними, жіночими, правозахисними організаціями тощо), яка дозволяє однаково успішно вирішувати традиційні питання професійної діяльності та вести активну роботу по реалізації інноваційних проєктів. Маючи великий інформаційний потенціал та напрацьовані зв'язки, бібліотеки дедалі частіше стають ініціаторами акцій, програм та спільних проєктів.

Нові можливості для бібліотек та їхніх користувачів надає міжнародне співробітництво в професійній галузі. Зараз воно розвивається. До проєктної діяльності долучаються бібліотеки всіх рівнів.

Аналіз міжнародного досвіду проєктної діяльності показує, що в багатьох розвинених країнах світу пошук позабюджетних альтернативних джерел фінансування та налагодження співпраці з міжнародними фондами, програмами та грантами є одним з важливих завдань органів місцевого самоврядування.

Пропонуємо ознайомитися із статтею:

Гречко Г. Библиотечное сотрудничество без границ / Г. Гречко //

Бібліотечний форум України. - 2010. - №1.

Робота бібліотек міста Миколаєва з реалізації міжнародних проєктів – яскравий приклад такої співпраці. Протягом останніх років Центральна бібліотека для дітей м. Миколаєва співпрацює з посольствами Королівства Швеції, Фінляндії, Угорщини, Гете-Інститутом, Міжнародним фондом «Відродження», Російською шкільною бібліотечною асоціацією.

Соціальний проєкт «Ти не самотній у світі» (бібліотеки на допомогу дітям-інвалідам) отримав грантову підтримку МФ «Відродження». Реалізація проєкту сприяла створенню на базі ЦДБ ім. Ш. Кобера та В. Хоменка

інформаційного центру «Соняшник», де до послуг користувачів з обмеженими функціями є комп'ютери, компакт-диски, комп'ютерні ігри, програми для розвитку та навчання, вільний доступ до мережі Інтернет, спеціальна сторінка бібліотечного вебсайту, книжковий аудіо- та відеокейс.

Професійні зв'язки з Гете-Інститутом започаткували взаємовигідне та довготривале співробітництво: участь миколаївських бібліотекарів у роботі міжнародних семінарів, представників Гете-Інституту у науково-практичних конференціях бібліотеки, навчальні поїздки до бібліотек Баварії, публікація статей про досвід роботи ЦДБ у німецькому журналі «Buch und Bibliothek» («Книги та бібліотека»).

Співробітництво бібліотеки з Посольством Королівства Швеції наповнилось новим змістом під час проведення українсько-шведського семінару «Астрід Ліндгрєн – минуле та сучасність», присвяченого ювілею письменниці. Семінар став подією для бібліотечної, педагогічної та культурної громадськості міста. Головною родзинкою було відкриття пересувної літературної виставки «Астрід Ліндгрєн мандрує світом». Слід зазначити, що виставка вже побувала у 85 країнах світу, Україна стала 86-ою.

Завдяки грантовій підтримці Центру інформаційних ресурсів Посольства США у бібліотечному закладі відкрився інформаційний центр «Вікно в Америку для майбутніх лідерів», працює тінейджер-клуб «Hello, America!». Бібліотека поповнила фонд англomовною літературою, отримала комп'ютерне та телекомунікаційне обладнання.

Центральна бібліотека ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва разом з компанією Arthouse Traffic в межах програми «Кіноклуб» надає некомерційним організаціям право безкоштовного показу нових зарубіжних фільмів. В бібліотеці проходять безкоштовні кіносеанси.

Волинська обласна бібліотека для юнацтва за підтримки Європейського Союзу за програмою House of Europe реалізувала проєкт «Гейміфікація: вчимося граючи». Це єдина установа в Україні, яка має доступ до створення та проведення ігор за книгами через мобільний додаток ActionTrack (Google-карти) в рамках цього проєкту. Бібліотекарі залучають до читання юних геймерів, створюють та проводять ігри та квести на основі книжок. Книжка стала грою. (<https://www.facebook.com/projectGamification/>).

Працівники Волинської ОЮБ вважають, що бібліотека – чудове місце для соціальних ініціатив. Задля підвищення екологічної культури, свідомого поводження з відходами, заощадження ресурсів Землі створили проєкт «Еко-Фабрика», отримали грант, облаштували серед книжок швацьку майстерню. (<https://www.facebook.com/%D0%95%D0%BA%D0%BE-%D0%A4%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0-106027808140433/>
<https://www.youtube.com/watch?v=8vqt6JTIUD0>).

Проєкт увійшов до команди переможців конкурсу соціальних ідей у Волинській області, що реалізовується разом із British Council Ukraine та

Європейським Союзом, представлений Європейською Комісією, в рамках проєкту «Зміцнення міжсекторальної співпраці для соціальної згуртованості» (SC3).

Тернопільська обласна бібліотека для молоді допомагає у вивченні іноземних мов. Бібліотека організовує та проводить мовні табори з вивчення англійської, польської, німецької, а також спеціалізованої англійської для ІТ-спеціалістів. Тренерами мовних клубів та таборів стають волонтери з Корпусу Миру, Міжнародної молодіжної організації AIESEC, США, Канади тощо.

У Центральній районній бібліотеці ім. П. Г. Тичини (м. Київ) всі охочі можуть безкоштовно пройти медичне обстеження. Зокрема, отримати первинні консультації щодо стану здоров'я, пройти експрес-тестування на неінфекційні захворювання, перевірити рівень цукру та холестерину в крові, виміряти артеріальний тиск, визначити індекс маси тіла. Це стало можливим завдяки участі бібліотеки у проєкті «Лікар у Вашому домі», ініційованому Київською міською державною адміністрацією. Детальніше про проєкт тут: <http://bit.ly/2NjKmiV>.

У Львівській обласній бібліотеці для дітей, з ініціативи батьків, стали проводити дні народження. Бібліотека провела вже кілька вечірок для дітей у таких стилях: пірати, космос, Полярна Зірка, ніндзяго, My Little Pony. Ці свята супроводжуються книгами, квестами та інтелектуальними іграми. Читачі та їхні батьки – давні та найкращі партнери бібліотек.

Грантові програми постійно оновлюються. Отримати інформацію можна на сайтах: Ресурсний центр ГУРТ: <http://www.gurt.org.ua/>; ВЕЛИКАІДЕЯ: <https://biggggidea.com/>; Громадський простір: <https://www.prostir.ua/>, сторінка групи «ProGRANT: гранти, конкурси, стипендії» у фейсбуці: (<https://www.facebook.com/groups/progrants/>). Центр досліджень соціальних комунікацій: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=151&Itemid=484

Розширюються партнерські відносини й у сфері освіти. З навчальними закладами укладаються договори на інформаційно-бібліографічне обслуговування, про спільну творчу діяльність та інші.

З Інститутом розвитку освіти в рамках договору, наприклад, визначені наступні цілі і завдання спільної діяльності:

- залучення уваги громадськості та владних структур до питань підтримки та розвитку читання дітей і підлітків, батьків, педагогів, бібліотекарів;

- відродження цінності читання, підвищення інтересу до книги та літератури, розвиток літературної творчості дітей;
- створення системи інформування населення з питань дитячого та сімейного читання, вибір і застосування найбільш ефективних форм і методів роботи, обмін накопиченим досвідом;
- участь у підвищенні кваліфікації шкільних бібліотекарів області та міста. Обмін досвідом роботи між бібліотекарями на обласному та всеукраїнському рівні;
- естетичне, патріотичне, правове виховання учнів.

Бібліотеки надають методичну та організаційну допомогу педагогам у проведенні заходів різного спрямування. Як приклад, проведення спільних акцій «День бібліотеки в школі», «День школи в бібліотеці».

Завдання акції: продемонструвати можливості та інформаційні ресурси бібліотеки; активізувати співпрацю і об'єднати зусилля в справі виховання, освіти і культурного розвитку юних громадян.

У цей день співробітники бібліотеки знайомлять педагогів з книжковими новинками з методики викладання і проведення позакласних заходів. Для учнів різного віку пропонуються літературні ігри, бібліотечні уроки, музичні заняття, огляди періодики. Бібліотекарі демонструють відеоролики про книгозбірню та її послуги. Що такі заходи дають бібліотеці? Нових читачів, постійних відвідувачів, збільшення книговидач.

Звертаємо вашу увагу на методичну консультацію, підготовлену працівниками науково-методичного відділу ОЮБ ім. В. В. Маяковського:

Співпраця публічних і шкільних бібліотек: сучасний погляд, практичний досвід: консультація / [підгот. Т. М. Петелько]; Одес. обл. б-ка для юнацтва ім. В. В. Маяковського. – О., 2018. – 12 с.:

https://mayakovka.od.ua/?page_id=2138.

Бібліотека завжди була і є осередком спілкування творчих людей.

За останнє десятиріччя партнерство бібліотеки з різними закладами культури розвивається дуже активно. Це регіональні відділення спілки художників, письменників, композиторів, журналістів. Стало доброю традицією проводити в бібліотеці презентації книг.

Онлайн-презентації дають можливість поспілкуватися з відомими письменниками України і, навіть, зарубіжними. Зокрема, Одеська ОЮБ провела онлайн-зустрічі:

- «Прогулянки Нью-Йорком з Моцартом» (Дорж Бату (Андрій Васильєв) — український письменник бурято-монгольського походження. Громадянин США. Автор дилогії «Франческа. Повелителька траєкторій» і «Франческа. Володарка офіцерського жетона» та роману «Моцарт 2.0»);
- з Юлією Матту — письменниця, бібліотекарка, громадська діячка, авторка проекту «Арт-Куток». Наразі представник української громади в Мілані;

- Презентація науково-популярного видання «Розповіді про тварин та їхні назви» відбулася за участі автора Кирила Булаховського.

Інші онлайн-зустрічі з письменниками можна переглянути на сайті ОЮБ: <https://mayakovka.od.ua/> .

Сучасні бібліотеки світу все більше намагається запрошувати до співпраці волонтерів – фізичних осіб, які добровільно здійснюють благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер. Вони можуть допомагати в організації заходів, особливо під час канікул і, на жаль, карантинів, вести сторінку бібліотеки в соціальних мережах, надавати послуги дітям початкової та середньої школи у виконанні домашніх завдань, допомагати громадянам вирішувати прості проблеми, пов'язані з ІТ, генерувати креативні ідеї тощо.

Наприклад, волонтери Корпусу Миру США (в рамках проєкту «Вікно в Америку») стали справжньою знахідкою для бібліотек України, адже це безкоштовне вивчення англійської мови з носієм мови, допомога у написанні та реалізації бібліотечних проєктів, допомога бібліотекарям у налагодженні професійних зав'язків із американськими колегами та англомовною літературою.

На жаль, вітчизняні бібліотеки не так часто публікують оголошення щодо пошуку волонтерів.

У бібліотеці мають відбуватися заходи для різної аудиторії, починаючи від звичних освітніх подій до вечірок і виставок сучасного мистецтва. Корисною практикою є проведення подій у міському просторі поза бібліотекою. І тут в пригоді також стануть партнерства з освітніми та культурними центрами, громадськими організаціями або спільнотами мешканців.

Для ширшого розкриття теми пропонуємо скористатися додатковими джерелами інформації:

Воскобойнікова-Гузева О. Соціальне партнерство як чинник розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України/ О. Воскобойнікова-Гузева // Бібліотечний вісник. – 2014. – №4. – С. 3, 6.

Огус І. Центри освіти для дорослих – новий тренд сучасної бібліотеки / І. Огус // Бібл. планета. – 2017. – №3. – С. 28–30.

Пашкова В. Бібліотеки і реалізація Порядку денного ООН до 2030 р. / Валентина Пашкова // Бібл. планета. – 2017. – №1. – С. 6–10.

Публічна бібліотека і реалізація завдань соціальної політики: рек. тематика семінарів працівників район. і міських б-к / М-во культури України, Нац. б-ка

України ім. Ярослава Мудрого; матеріал підгот. М. Талалаєвська; відп. ред. Т. Богущ. – Київ, 2017. – 52 с.

* * *

Миськевич Т. Сучасна бібліотека як мультисервісний заклад: [Електронний ресурс] / Т. Миськевич: [сайт]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3176:suchasna-biblioteka-yak-multiservisnij-zaklad&catid=81&Itemid=415 (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Бібліотека для дітей та соціальне партнерство: [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/default.aspx?id=3514> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Бібліотека і громада: шляхи співпраці. Методичні рекомендації: [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/unbib/ss-93766334> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Міжнародні програми, проєкти і гранти: [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://te-rada.org/?id=306> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Партнерство та співпраця як невід’ємна складова діяльності ОГС: [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://cd-platform.org/library/statti/1782-partnerstvo-ta-spivpratsia-iaak-nevidiemnaskladova-diialnosti-oh> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Проєкти бібліотек у «Бюджеті участі 2021»: [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://oth.nlu.org.ua/?p=4302> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Публічна бібліотека і соціальне партнерство: [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/Libnadvirna/ss-136335929> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Публічні бібліотеки для людей з обмеженими можливостями: досвід, можливості, перспективи: [Електронний ресурс] // «Бібліотечному фахівцю» [сайт]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=6496> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

57 актуальних грантів, конкурсів та можливостей для вашої громади: [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.hromady.org/> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Савка В. Як об'єднати громаду: [Електронний ресурс] / Віра Савка // Бібліотечний автобан: [блог]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.com/2015/11/blogpost_30.html (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Соціальне партнерство як фактор успіху бібліотеки: [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://old.zounb.zp.ua/node/1830> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Башун О. Соціальне партнерство бібліотек: [Електронний ресурс] / О. Башун. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.myshared.ru/slide/27875> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Українські бібліотеки: сховище для книг чи центр громади? [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://nmo.lib.kherson.ua/ukrainski-biblioteki-shovische-knig-chi-tsentr-gromadi.htm> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

Що таке соціальні послуги? [Електронний ресурс]: [ролик]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=TddVPwpemiQ> (Дата звернення: 12.10.2021). – Назва з екрана.

